СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 6. — Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 9. січня, 1924.

VOL. XXXII. — No. 6. — Jersey City, N. J., Wednesday, January 9, 1924. — THREE CENTS

ДЕМОКРАТИ ВНОСЯТЬ СВІЙ ПРОЄКТ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНА

ВАШІНҐТОН, 6. січня. — Демократи предложили вже в конґресі свій проект податкового закона, котрого ухвалення вони хочуть на місце проекту секретаря скарбу Мелона. Свій проект називають вони кориснійшим для тих, що платять менчі податки. Републиканці закидають демократам, що їм не ходить тільки о зниженне податку, стільки о приєднанне собі голосів при наближаючихся президіяльних виборах.

ПРОПОЗИЦІЯ ПОСТУПОВЦІВ ЩОДО ПОДАТКУ

ВАШІНҐТОН, 7. січня. — Поступові сенатори вже також предложили свій проект обниження доходових податків. Проект задержує високі податки від великих приходів, а обнижає низькі податки о половину. Замітно, що проект звязаний зі жовнірським бонусом.

ЛУЧАТЬСЯ ПРОТИ КУЛИДЖА

ВАШІНҐТОН, 6. січня. — Прихильники сенатора Джансона та ґубернатора Пинша злучилися для боротьби проти кандидатури президента Кулиджа. Обі партії мають теж виступати проти податкового проекту Мелона.

МИРОВА НАДГОРОДА ЗА ЛІҐОЮ НАРОДІВ

НЮ ЙОРК, 6. січня. — Комітет, установлений для визначення 100,000-ої надгороди за найліпший плян заведення мира, установленої філядельфійським накладчиком Едвардом Боком, уже оголосив плян, котрий сю надгороду дістав. Плян заявляється за приступленнєм Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів. Автор, котрого імени ще не подано, дістане 50,000 долярів надгороди тепер та 50,000 долярів пізнійше, як публика заявиться за пляном.

НЕПРИМИРИМІ СЕНАТОРИ ПРОТИ БОКОВОГО ПЛЯНУ МИРА

ВАШІНҐТОН, 6. січня. — Непримиримі вороги Ліґи Народів, дізнавшися про надгороду Бока для пляну приступлення Злучених Держав до Ліґи Народів, сейчас заявили, що вони поведуть проти пляну безпощадну кампанію.

НОВІ ЗАХОДИ ЗА ПРОГИБІЦІЄЮ

ВАШІНҐТОН, 5. січня. — Американський уряд дав до зрозуміння сенаторам, що в короткім часі треба буде взяти під увагу зміни деяких межидержавних умов, пороблених ще перед прогибіцією та не підходячих до прогибіційних часів.

МІСЬКИЙ УРЯД ДАЄ УЛЬТИМАТ ПОЛІЦІЇ

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 7. січня. — Нова міська адміністрація, що ввійшла нині в життя, наказала поліції вичистити місто до 48 годин з пітики та роспусти або уступити місце другій.

КУЛИДЖ ЗАБОРОНЯЄ ВИСИЛКУ ОРУЖА ДО МЕКСИКАНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ

ВАШІНҐТОН, 6. січня. — Президент Кулидж заказав продавати зброю мексиканським повстанцям. Гюз видав сейчас зарядження, щоби не допустити до висилки зброї, вже закупленої.

ХОЧЕ ЗНАТИ, ЧИ ЙОМУ ВІЛЬНО

НЮ ОРЛІНС, Луизіяна, 5. січня. — Мексиканський президент Обреґон приказав закупити явно тут 5,000 американських рушниць, щоби відтак переконатися на основі судового процесу в американськім суді, чи він має право купувати оружа в Злучених Державах, чи може робить він се проти американського закона.

НІМЕЦЬКА ПОСОЛКА В СЕНАТІ

ВАШІНҐТОН, 7. січня. — Нині представлено в палаті сенату паню Шрайбер, посолку до німецького конґресу. По представленню її палаті, пані Шрайбер говорила через якийсь час зі сенаторами про економічне й політичне положенне Німеччини.

ЗА СТАНОВИЩЕ УРЯДУ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ

ВАШІНҐТОН, 7. січня. — Справа Росії забрала нині просто цілий день нарад. За признанием большевицького уряду виступав сенатор Бора, проти признання та за становищем американського уряду промовляли сенатори Ленрут та Лодж, з котрих послідний наводив нові докази на те, що большевицький уряд інтриґує серед американських робітників та фармерів.

ЗАКИДАЮТЬ ОБМАНЬСТВА Б. ГОЛОВІ БЮРА ВЕТЕРАНІВ

ВАШІНҐТОН, 7. січня. — Сенатовий комітет, що розсліджував діяльність бувших урядників Бюра Ветеранів, закидує в звіті, предложенім повній палаті, що сі урядники, а головно голова Бюра Форбс, доконували підчас свого урядовання простих обманьств.

НЕСПОДІВАНА СТУДІНЬ ВБИВАЄ ЛЮДИЙ

АТЛЕНТА, Джорджія, 7. січня. — В цілій полудневій части Злучених Держав запанували небувалі морози. Наслідком сього було богато випадків замерзнення людий. Число жертв морозів рахують до 25. Навіть в околиці Ню Йорку, де морози не рідкість, замерзло двоє людий. Фармері, управляючі бавовну, тішуться з морозів, бо вони винищуть комашню, що нищить бавовняні ростини.

ПОПУЛЯРНІСТЬ АВТОМОБІЛЯ

Про популярність автомобіля в Америці свідчить те, що для відвідувачів автомобілевої вистави, яку недавно отворено в Ню Йорку, треба було замовити спеціяльних 30 поїздів.

БЕЗРОБІТТЯ НАСЛІДКОМ РЕВОЛЮЦІЇ

МЕКСИКО, 5. січня. — З огляду на те, що революційні заворушення перервали довіз сирих матеріялів до мексиканських фабрик, сі починають замикатися одна за другою. Через те сподіються в короткім часі великого безробіття в Мексику.

НЕБУВАЛИЙ ЗАСУД

Стейтовий суд в Елизабеті, Ню Джерзі, засудив 15-літнього хлопчину, Луиса Ґилберта, котрий признався до вбиття свого вуйка, на вязницю від 10 до 30 літ.

РОСПРАВА ПРОТИ ПРОГИБІЦІЙНОГО ПРОВІДНИКА

Стейтовий суд в Ню Йорку визначив уже на день 18. січня росправу проти Вілієма Андерсона, провідника Антисалюнової Ліґи, обжалованого за використовуванню свого урядового становища в Лізі для своїх особистих користий.

ВЖЕ Й ЖІНКИ КЛЕНА БЮТЬСЯ

Минувшої суботи прийшло в місті Елайенсі, в стейті Огайо, до завзятої бійки межи двома партіями жінок в місцевій організації Ку-Клакс-Клена. Після бійки відставлено організаторку відділу до шпиталю.

ПОЛЬСЬКІ ФАШИСТИ

Польська опозиційна преса подає:

На днях в підземеллю костела Всіх Овятх в Грибові відбулося тайне зібрання польських фашистів. Було присутних около 100 осіб. Гаслом при вході до місця зібрання було слово „Кміціц" (герой роману Сенкевича „Потоп").

Після промови кс. Ґоллевського виголосив реферат якийь Пенкославські. Він м. и. заявив, що Корфанти не погодився на леґалізацію фашиствіської боєвої орґанізації і тому вона рішила з новим роком зорґанізуватися в політич партію.

В Люблині ксьондзи по костелах відбирали присягу від „патріотів".

Знаменне, що польський віцепремієр піддержує звязки з конспіративною орґанізацією.

ВІДБУДОВА ЯПОНІЇ

По відомостях американських комерсантів, землетурсом в Японії цілковито знищено район приблизно в 20,000 квадратових миль. Гадають, що на відбудову, знищених місцевостий потрібно буде не менш 20—30 літ. Для налагодження бавовняної промисловости потрібно до 12 літ.

ПОДРУЖИЙ ПРИМУС В ТУРЕЧЧИНІ

„Ідеа Національ" доносить, що до національного збору в в Анґорі внесено законопроект про подружий примус на турецьких землях. В законопроекті є такі дві точки: 1) Кождий турецький громадянин обовязаний найпізнійше до 23 року життя взяти собі одну жінку; 2) Кожда родина обовязана мати що три роки одну дитину. В цей спосіб Турки забезпечуються перед зменьшенням населення.

КІЛЬКО ДЕННО ДРУКУЄ ПОЛЬЩА МАРОК І ЯКІ МАЄ ВОНА „ЗОЛОТІ"?

Від 20. патолиста с. р. друкує Польща денно півтора біліона марок п. Кидаючи о обіг таку масу паперу спричинює вона звижку всіх чужих валют і спадок польської марки. І тому не видно кінця. В Німеччині вже перестали друкувати німецькі банкноти а в Польщі щойно забираються до цеі роботи. Досі маємо одно міліонові, в короткому часі появляться вже 10-міліонові банкноти, а через місяць-два дійдемо і до міліярдових банкнотів.

Крім марок є в Польщі дуже богато „золотих польських". Вони поділені на ріжні серії, а золоті поодиноких серій мають інчу вартість. Найдешевші є золоті серії А. Золоті інчих серій дещо дорощі.

Кірм цего маємо податкові золоті франки, вартість яких обчислюється на підставі анґлійського фунта штерлінґів. Ці золоті франки призначені на те, щоби вимірювати в них податки та державні данини. Тарифи залізничі знова будуть обраховуватися у швайцарських золотих франках. Крім цего теперішний міністер скарбу Кухарскі вніс в польськім соймі нагле внесеннє в справі проекту монетарного закона. На основі цего закона появляться золоті польські, що мають мати понад 9 гр. чистого золота. Крім сих золотих штук будуть в обігу і срібні гроші вартости по 5—3 і 2 і пів золотих польських. Аж темно стає нам від тих золотих польських. Чужинці, які придвляються сій господарці нею одушевлені. Щоби добре придивится цій скарбовій господарці польських міністрів скарбу приїхав був свого часу анґлієць Юнґ, який мав занятися ратуванием польської марки та польського скарбу. Але як добре придивився дивовижним плянам теперішного польського міністра Кухарського, цей пан Юнґ виїхав чимскорше до Анґлії і як доносять часописи не думає вже зовсім вертати в Польщу та заниматися поправою польської валюти.

САМОВБІЙСТВО 16-ЛІТНЬОГ ДІВЧИНИ.

Софія Борковська 16-літня дочка столярського майстра у Львові, учениця фахової школи сказала одного дня матері, що чується хора і не піде до школи. Мати позволила її лишитися дома, наказала лежати в ліжку, а сама пішла у місто. Попереднього дня Софія вибро іла щось там у школі, (тому мабуть не хотіла йти до школи другого дня), через що директор прислав терціяна, щоб мати учениці прийшла до нього. Побачивши терціяна Софія вибігла в другу кімнату, взяла з шафи набитий револьвер і застрілилась. У листі до родини написала, що давно носилась з думкою самовбійства, бо чула нехіть до життя.

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРЧИЙ МУЗЕЙ.

Окрема комісія при уряді радянської України порішила зорґанізувати всеукраїнський сільсько-господарчий Музей. Цю справу передано Народньому Комісаріятові земельних справ.

ПРОТИ-ЖИДІВСЬКИЙ РУХ В ПОЛЬЩІ

В Познані відбулося на днях торжество посвячення прапора „Протижидівського союза оборони вітчини і віри", в якому взяли участь, крім великої товпи народа, визначні представники польської народової демократії. Підчас походу улицями міста відспівано кілька разів ославлену в Познанщині „Роту Познанців", в якій м. і. говориться: „Виріжемо чорта жида…" Крім того вислав Союз отвертий лист до през. Войцеховського з доманиям нищити жидівство в Польщі.

СВЯТОТАСТВО.

Невідомі злодії розбили двері в церкві в Глухові, пов. Сокаль і забрали з каси більшу суму гроша і золоту чашу.

ПОПУЛЯРНІСТЬ ЛЕСЯ КУРБАСА.

Про великі успіхи українського театру у Київі, під проводмо нашого земляка (Галичанина) Леся Курбаса, може у великій мірі свідчити величезна популярність, якою на В. Україні користується оцей артист. І так в одному приватному листі з кінця патолиста ц. р. читаємо: „Уся київська преса стрічає Курбаса з таким захопленнем, що гасло „Хай живе Курбас!" виставляється поруч з иншими великими гаслами, що мають не тільки всеукраїнське, але й всесвітнє значіння, а коли Курбас недавно захворів, то його щоденну температуру друковано в часописах".

СОЮЗ КОМУНІСТИЧНОЇ МОЛОДІ В ХАРКОВІ.

На Пленумі Союза Укр. Ком. Молоді в Харкові приступлено між иншим до вирішення національних питань і справи практичної роботи в области українізації. В рефераті зазначив прелеґент Дімантштайн, що комуністична молодь мусить поставити собі за завдання українізувати всі філії спілки, заволодіти українською культурою, поширювати українську літературу. Обмірквоано пляни реорґанізації селянських шкіл Союза Комуністичної Молоді. Час загальної науки в школах буде скорочений на 4 роки, після чого 3 роки практики. Порішено звернути пильну увагу на фізичне виховання молоді.

ТУТАНХАМЕНОВІ СКАРБИ

Двері останньої скритки гробівця фараона Тутанхамена отворено. За ними знайдено другі двері замкнуті і запечатані королівською печаткою, що була ненарушена і вахована так, як її покладено перед 3270 роками. Це доказ, що від того часу дверий ніхто не отвирав.

Що ж знайдено за другими дверми? В кождім разі більше як сподівалися. Знайдено богато чудових предметів, між інчим: алябастрову вазу на золотосрібній підставі, на боках якої два з'ображення Апіса, бика, якому Египтяни віддавали божеську честь. Крім того знайдено богато позолочуваних палиць, жезл, золотий лук і інчі предмети, що служили до религійних обрядів. Нутро кімнати прикрашене різбами і образами Тутанхамена.

ВЕНІЗЕЛОС ТЯЖКО ЗАХОРІВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗІБРАННЮ, ЯКЕ ВИБРАЛО ЙОГО СВОЇМ ГОЛОВОЮ

АТЕНИ, столиця Греції, 5. січня. — Бувший грецький премієр Елевтеріос Венізелос приїхав сюди з Франції і був нині на другому засіданню національного зібрання.

Його вибрано головою зібрання майже одноголосно.

Підчас промови провідника радикальних републиканців адмірала Гаджікіріякоса, котрий різко виступив проти Венізелоса і сказав, що він є за ідеалами а не за ідолами, Венізелос зблід і нагло захорів.

Його випроваджено і відвезено домів, куди прибуло 4 лікарів, між ними і спеціяліст серцевих недуг. Лікарі кажуть, що Венізелос не може напружувати своїх сил з уваги на старі літа і слабе серце.

Міжтим републиканці і монархісти ведуть суперечку за спосіб правління в Греції. Монархісти хотять, щоб король Юрій II. вернувся до Атен, і щоби населенне рішило плебісцитом про форму правління в державі, а републиканці не хотять навіть чути про сі заходи і пляни.

ВЕЛС ПРО ПРАВИТЕЛЬСТВО ПАРТІЇ ПРАЦІ

ЛОНДОН, 7. січня. — Славний англійський писменник Г. Г. Велс (по політичним переконанням соціяліст і член Партії Праці) заявив, що він вірить, що правительство Партії Праці потриває розмірно довго.

Він вірить, що загранична політика Ремсея Мекданелка буде вельми популярна, але що він буде занадто уступчивий у відношенню до англійських богачів і тому не ворожить великих податкових і суспільних реформ.

НОВИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 7. січня. — Нині був новий американський амбасадор Френк Б. Келлоґ на авдієнції у британського міністра закорд. справ лорда Корзона. Послуханне тривало годину.

Се була вступна розмова заки він предложить свої писма королеви Юрієви. Амбасадор Келлоґ обговорював між іншим справу боротьби проти перепачковування горівок з Англії до Америки.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ДРЕДНОТ В АНГЛІЙСЬКІЙ ПРИСТАНІ

ЛОНДОН, 7. січня. — До пристані Портсмот приплив у гостину великий американський воєнний корабель (дреднот) Колорадо.

Британські моряцькі круги привитали його дуже щиро і з подивом, бо на англійських водах ще такого великого дреднота не було. Щойно нові англійські дредноти Нелсон і Родні, які будуть готові на другий рік, перевисшать величиною і зоруженнем дреднот Колорадо.

КОРЗОН ПРОТИ ФРАНЦУСЬКОЇ ПОЛІТИКИ НА НІМЕЦЬКІЙ ЗЕМЛІ

ЛОНДОН, 7. січня. — Британський міністер закордонних справ лорд Корзон вислав протест до французького правительства проти політики французької окупаційної влади в Рейнщині і Рурщині, яка підпирає змагання сепаратистів до відірвання сих країв від Німеччини.

АЛІЯНТИ КАСУЮТЬ СВОЇ ПАШПОРТИ ДЛЯ НІМЦІВ В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 5. січня. — Французька і бельґійська окупаційна влада скасували „пашпортову ґраницю" між окупованою і не окупованою Німеччиною.

РОСІЙСЬКІ СОВЕТИ КАЖУТЬ, ЩО НЕ ОСТАЮТЬ ПІД ВПЛИВОМ „КОМІНТЕРНА"

МОСКВА, 7. січня. — Представник пресового бюра советського комісаріяту закордонних справ М. Ротштайн вислав каблеграму до сенатора Бори у Вашінґтоні, в якій протестує проти звязування „комінтерну" (комуністичного інтернаціоналу) з російським советським урядом.

Він заявляє, що хотяй „комінтерн" є в Москві, він не має жадного впливу на російське правительство, яке є під виключною кермою советів.

ЗАМАХ НА ЖИТТЄ МУСТАФИ КЕМАЛА ПАШІ

АТЕНИ, 7. січня. — З Малої Азії наспіли нині вісти, що в Смерні виконано замах на життє президента Туреччини, Мустафи Кемала паші.

Заговірник кинув у нього ручну гранату, яка експльодувала, але не ранила Кемала паші тільки його жінку Латіфе Ганум.

РІЗДВО ПІСЛЯ ДВОХ КАЛЕНДАРІВ В ГРЕЦІЇ

АТЕНИ, столиця Греції, 7. січня. — Богато Греків обходило нині свята Христового Різдва після старого Юліянського календаря, хотяй значна часть їх обходила вже після нового Григоріянського календаря дня 25. м. м.

БУРІ НАД ЧОРНИМ МОРЕМ

МОСКВА, 5. січня. — З Одеси повідомляють про великі снігові бурі над Горним морем, які спричинили великі шкоди в пристанях і в Одещині.

МАКСИМ ГОРКИЙ ПИШЕ ДЛЯ КІНОТЕАТРІВ

ВІДЕНЬ, 5. січня. — З Карльсбаду, в Чехо-Словаччині, повідомляють, що славний російський писменник Максим Горкий, який там є на лічєнню, вийде небавом назад до Москви, з дружиною одної кінематографічної компанії. Там мають вони зладити знимку історичної драми, яку зладив Горкий, а якої героєм буде провідник опришків з 17-го століття Стенка Разін.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

КОЛЯДУЙТЕ НА РІДНУ ШКОЛУ В СТАРОМУ КРАЮ!

ДО ВІДОМА ВСІМ УКРАЇНЦЯМ В АМЕРИЦІ.

По довгих заходах вдалося урядови У. Н. С. придбати для „Свободи" вельми цінні „СПОМИНИ" д. ЕВГЕНА ЧИКАЛЕНКА.

Кілька українських накладень старалось набути цей твір, але удалось дістати „Свободі".

„Свобода" уперве буде друкувати цей рукопис, на який жде ціла свідома українська суспільність.

Через що-ж ці спомини такі важні?

Через те, що в них, наче в театрі рухомих образків, пересуваються наші найвизначніщі діячі за кількадесять літ. Та ще й тому, бо вони написані так цікаво і з таким гумором а й чуттєм, що читаються як би найгарніщий роман.

Е Чикаленко пише про те, що сам пережив, що бачив власними очима, а не що чув від других. Бо хата д. Е. Чикаленка в Києві була тим українським огнищем, біля котрого сходилися всі наші найгарніщі люди.

Е. Чикаленко походить зі старого українського роду. Його батьки оставили йому гарне майно, з якого увесь дохід він витрачував на українські справи. Українська ґазета „Рада" тільки й тим держалась, що діставала щороку підмогу від д. Е. Чикаленка в сумі 30,000 рублів ($15,000(.

Крім того дім Чикаленків у Києві був справжнім заїзним домом для кожного українського діяча. Там діставав потребуючий не тільки харч і помешканнє, але і грошеву запомогу. Великі суми гроший пішли на ті цили. Чимало людий вратувало свое життя тільки через ту поміч. Кождий втікач, який мусів виїздити заграницю перед нагінкою московської поліції, міг бути певним, що в Чикаленків не тільки дістане гроший на дорогу, але і на удержанне заграницею.

Нині на старість (йому яких 65 літ) д. Е. Чикаленко зі своєю старою дружиною бідує в околиці Відня. Підчас революції він втратив увесь маеток. А проте не жебрае милостині в нікого. Він заробляв на хліб вже й так, що викидав гній зпід коний.

Невелика ця сума, яку платимо д. Чикаленкови за право друковання його твору, невелика супроти велної його вартости. Але найбільша йому заплати хай буде у тім пересвідченню, що поява друком його „Споминів" це прислуга для усієї України.

Колись він спомагав грішми народню роботу, а тепер пером.

Повторюемо ще раз, що твір Чикаленка знаменитий задля своєї вірности в описуванню подій та осіб, задля високої ідейности та ще й задля такого щиро-українського гумору, який подибаеш хиба у Стороженка.

„Спомини" зачнемо друкувати в другій половині лютого або з початком марта.

СПІШІТЬ З ПЕРЕДПЛАТОЮ.

КОЛИ БУДУТЬ ВИБОРИ НА ЗАКАРПАТТЮ?

ПРАГА, 18. грудня. (Власна кореспонденція „Свободи"). — На українськім Закарпаттю, як відомо, досі ще не розписано виборів ані до загального чесько-словацького парляменту, ані до місцевого сойму, хоч на основі конституції ті вибори давно вже мусіли-б відбутись.

У звязку із сим дня 15. грудня в офіціозній часописі „Праґер Прессе" появилось таке повідомленне:

„На основі одержаних нами відомостий, вибори парляментарних заступників од населення Закарпаття мають бути розписані у першій чверти слідуючого року і протягом ції весни мають бути переведені. Не виключенем, що число посольських мандатів, призначене для Закарпаття, а саме 9 послів і 5 сенаторів, буде на кілька мандатів збільшене. Вибори до Закарпатського автономного сойму відбудуться щойно по закінченню парляментарних виборів, бо досі ще не вироблено жадної виборчої ординації для соймових виборів на Закарпаттю. Є думка випрацювати сю ординацію в порозумінню з тими парляментарними заступниками, що будуть вибрані від Закарпаття, тому можна буде приступити до її випрацювання та остаточного зредаґовання що йно по закінченню парляментарних виборів на Закарпаттю".

З цього туманного повідомлення можна було бодай довідатись, що парляментарні вибори відбудуться на Закарпаттю цеї весни. Це вже було-б значним кроком наперед у чеській політиці щодо Закарпаття. Але на другий день (16. 12.) у тійсамій часописі появилась така поправка:

„Як довідуемось з поінформованого жерела, наше вчеращне повідомленне про вибори на Закарпаттю треба розуміти в тім дусі, що в цій справі ще не зроблено ніяких дефінітивних заряджень, бо досі ще нема жадного мериторичного рішення в тім чи іншім напрямку".

Знаменита „поправка"! Просто хоч премію видавай за ідеал бюрократичного крутійства.

А всетаки, колиж відбудуться вибори на Закарпаттю?

ДУМКИ.

Горе народови, який підноситься при чужій помочі. Він ніколи не буде вольний. Він завсіди буде оставати під обухом залежности, служебности, [illegible]. При чужій помочі можна поставити хиба ліпянки, які розплинуться, коли тільки настане дощ або слота.

Лелевель.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОХІД НА УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ.

(Від власного кореспондента).

Від часу, як Польща рішенням Конференції Амбасадорів з 15. марта 1923 р. одержала санкцію окупації західно-українських земель, розпочала вона **похід на українські школи в Галичині,** які хоче стерти з лиця землі.

Українські школи на **инших західно-українських землях,** які утворилися там за часів української держави, Польща зруйнувала, як тільки після ризького договору взяла сі землі під своюд владу.

В Галичині до рішення з 15. марта 1923 р. вона хоч і руйнувала українські школи, але робила се обережно, поволи, неначе боячися, що справа може бути виведена на міжнародне поле і пошкодити Польщі в її заходах закріплення польської влади над Галичиною.

За те після рішення з 15. марта 1923 р. взялася Польща нищити українські школи без ніякого стриму.

* * *

Щоб описати сей польський похід на українські школи, треба коротко пригадати, які були українські школи в Галичині перед тим, заки вона попала під польську окупацію.

За Австрії були в українських селах українські народні школи, було кілька українських державних ґімназій, кілька утраквістичних учительських семинарій (себто таких, де часть предметів викладали польською і часто українською мовою) і кілька українських катедр в львівськім університеті.

Крім того протягом кількох років перед світовою війною жертвами українського громадянства почато закладати українські приватні школи, передовсім ґімназії.

За української держави на тій части Галичини, яка знаходилася під українською державною владою стан українських народніх і середніх шкіл поліпшився. Очевидно, на основну реформу не було часу, бо українська державна влада держала всего девять місяців, при тім головну її увагу займала оборона проти польського наїзду.

Львів знаходився весь час під польською окупацією, отже про переміни львівського університету на український не можна було перевести. Що в такім короткім часі не можна було заложити поза Львовом нового українського університету, се ясне. Зрештою ся справа не була пильна, бо вся молодь пішла на війну.

* * *

Завоювавши Галичину, Польща перше всего всадила майже все українське учительство до **польських таборів смерти.**

Тільки поволи польська окупаційна влада дозволяла починати науку в українських народніх і середніх школах.

Про привернення стану, який був за української влади, не було й мови. Навіть не привернено стану, який був за Австрії.

З **університетом** упоралася Польща від разу. **Викинула українських професорів,** скасувала українські катедри, знесла права української **мови в зносинах** студентів з університетськими органами й замкнула університет перед українськими студентами, приймаючи тільки таких студентів, які викажуться польською державною приналежністю і службою в польській армії.

Всі заходи українського громадянства заложити за дозволом польської окупаційної влади приватний український університет, були безуспішні.

Тоді заложено **тайний український університет,** який істнує й доси.

Власне сеї осени тодішній польський міністер просвіти Ґломбінський оголосив, що український університет є забороненний і хто в нім викладає чи ходить на виклади, при викритю буде покараний. В тім оголошенню говориться, що український університет заборонений тому, бо не примінився до законних постанов. Се є звичайна брехня польського міністра. Ніяких законних постанов про приватні університети в Польщі нема. А скільки разів українське громадянство старалося дістати дозвіл на університет, польське правительство відповідало відмовно. Власне сього року відкинуло воно статут „Кураторії українських високих шкіл у Львові".

Щодо українських **народніх і середніх шкіл,** то їм і перед 15. марта 1923 р. не було солодко. Польські шкільні власти, де могли, переміновали українські народні школи на польські, замикали адвні і не дозволяли закладати нові приватні народні і середні школи, польщили утраквістичні учительські семинарі.

Після 15. марта 1923 р. стало богато гірше.

Польське правительство каже, що воно може що найбільше дозволити **на українську викладову мову в народніх школах,** бо тільки про народні школи говориться в версайськім договорі між головними державами антанти й Польщею про охорону національних меншостий.

На українську викладову мову в народніх школах, — а не на українські народні школи! Що се значить?

Польське правительство каже, що школа в Польщі може бути **тільки польська.** Отже в **кождій школі всі урядові чинности** (урядові зносини між директором і учителями, учительські конференції, каталоґи, виставлювання свідоцтв, зносини учителів з учениками і їх батьками, написи на школах, шкільні печатки і т. д.) мусять **вестися польською мовою.** Так само **напрям** шкільної науки мусить бути **польський,** себто вся шкільна наука має вщіплювати в дітий любов до польської землі, польської історії, польської мітератури, польської культури, польської держави, словом виховувати їх на польських патріотів.

Ся польська школа може бути **тільки в тім розумінню українська,** що учитель підчас науки може викладати українською мовою, при чім одначе ґеоґрафію й історію Польщі і польську мову й літературу треба викладати польською мовою.

Отже викладова українська мова для деяких предметів науки, — се все, що допускае Польща в народніх школах.

Одначе, щоби українською мовою виховувати українські діти на польських патреотів, треба відповідно скласти українські шкільні книжки, щоби вони були переняті польським духом. При сім плянується друкувати ті українські шкільні книжки латинською азбукою, щоби розірвати культурний звязок між дітьми західно-українських земель і всею дотеперішною й будучою українською культурою, а звязати їх з польською культурою, впоїти в них переконання, що їх мова, се тільки діялект польської мови.

Зарядженнє, щоби в усіх українських школах, народніх і середніх, всі висше вичислені урядові чинности відбувалися польською мовою, вже видані. Польська преса накликае всіх Поляків на західно-українських землях пильнувати, щоб українські школи виконували ті зарядження і про випадки невиконування доносили властям.

Ще давнійше — як відомо — польська влада заборонила вживати в українських школах назви „український" і накинула їм назву „руський" („ruski").

Тим самим нормам мають підлягати також **українські приватні школи.**

В українських **народніх** школах уже здавна були **польські** учителі, які в практиці переміняли українську школу на польську.

Тепер даеться польських учителів також до українських **середніх** шкіл, щоб вони викладали деякі предмети по польськи, а при тім шпіонували українських учителів і учеників.

Незабаром мають бути усі державні українські середні школи **перемінені на польські або знесені.**

Так Польща винищує українську школу.

* * *

В кінці ще одна дуже сумна річ: Весь той польський похід на українські школи відбувається без українського протесту перед міжнароднім світом. Статті в українських часописях, найчастійше сконфісковані, й інтерпеляції українських послів у польськім соймі на міжнародню арену не доходять.

Щоби зібрати всі документи про той польський похід на українські школи, щоби предложити їх Раді Союза Націй, щоб поширити їх у світовій пресі, на се треба, щоби край мав закордонне заступництво, якому дав би моральний авторітет і матеріяльні засоби до праці.

Президент Української Національної Ради, з огляду на відносини в краю, який уже більше ніж пів року думає, чи закордонне заступництво потрібне, чи ні, а як потрібне, то яке, ані не маючи матеріяльних засобів, — не може як слід сповнити сеї задачі.

Колись ми тішилися, що можемо десь колись в якійсь заграничній ґазеті помістити статтю про нашу справу.

Тепер ми мали цілий апарат, поставлений Урядом Президента Української Національної Ради, — апарат, який мав звязки в цілім світі, — і самі руйнуємо його, ні, вже зруйнували!

Польща нас щораз більше винищує, а світ, не чуючи нашого голосу, щораз більше привикае думати, що ми тільки якась відміна Поляків, коли так швидко помирилися з польським ярмом, та що вся наша державницька акція, се справді — „примха Петрушевичівської ґрупки еміґрантів"...

Берлін, 27. грудня 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

ОТВОРЕННЄ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ХАРЧІВНІ В БЕРЛІНІ

В неділю, 9. грудня після полудня, відбулося в Берліні при Wieland-Strasse 37 отвореннє української студентської харчівні при участи українського, німецького, грузинського й магометанського студенства, членів старшої української громади, а також представників професорської колеґії берлінських високих шкіл.

Поет **Богдан Лепкий,** відкриваючи свято, привитав іменем Комітету зібраних, з окрема німецьких гостей, кладучи натиск на заслуги ґенер. конзуля Фонфе і українських добродіїв харчівні **(американських земляків)** і теплими словами проаналізував відношенне еміґранда до Рідної Землі й тих, що життє своє за неї віддали. Побажав найперше, щоб українська домівка зберегла ті принципи, якими руководилися американські жертводавці, а найпаче духа україньої єдности, бо тільки спільнами зусиллями буде „в своїй хаті, своя правда і сила і воля", а вкінці, — „щоб ми дожили хвилі, коли матимем свою власну, рідну незалежну хату".

Після того голова „Спілки" студ. **Ластовецький** подякував усім, що допомогли до отворення харчівні.

З черги забрав слово відомий приятель нашого народу проф. **Рорбах** і з гумором указав на те, що вороги українського народу приписують йому „видуманне" Українців, хоч **Українці старший нарід ніж Москалі й Поляки** й від непамятних часів сидять на тімсамім місці. Шан. професор підкріплює щораз популярніщий в учених кругах погляд, що не азійська Індія, а европейська полоса між Чорним і Північним Морем (зокрема полоси Дніпра, Дністра й Карпат) являеться правітчиною індогерманської раси. Найкращі докази сього: ростинні і звіринні сліди над Дніпром, в Карпатах, над Дністром, над Одрою і Вислою. І коли інші народи подалися з еї правітчини в ріжні сторони світу, **одні Українці лишились на своїх місцях,** отже се такий давній нарід, що нема потреби його „видумувати". — Після розгляду відношення нашого народу до московського (назви „Russia", „Moskovita"), констатує проф. Рорбах поширеннє національно-державної думки серед Українців і бажае українському народови здійснення своїх мрій.

Після того представник окружного уряду Шарльотенбурґа **Кубе,** при оплесках присутніх, іменем свого уряду обіцює всяку можливу допомогу українським студентам.

П. Зайдлер, делеґат західно і східно-пруського студентства, ректор рільничої Академії п. Міге (Muhe), представник закорді студ. уряду і техніків п. Цезар, студентів-Чорноморців (з Великої України) п. Вальпер і грузинських студентів п. Урушадзе висловлюють свої симпатії до українського студентства й обіцюють допомогу, а п. Урушадзе обіцює „конкуренцію" грузинської кухні, яка мае бути також небавком відкрита. — Допомогу обіцяв також представник „Europa-Hilfe" містер Ліндав. На кінець промовив іще п. др. Маркузе у справі німецько-українського вечера у справі руханки, висловлюючи надію, що стіна, яку поставлено між Німеччиною і Україною у виді Польщі буде розвалена й данціґсько-чорноморський канал буде зреалізований.

На свято наспіло багато привітань, між иншим від президента німецької републики, гетьмана Скоропадського, нім. Міністерств внутрішних і закорд. справ, міністрів Вальтера і Зідекум і т. д.

Своїх гостей підіймали студенти чаем і закускою, а після офіціяльних привітань рідною піснею. Обсерватора, що бував в інших еміґраційних центрах, мило вражае факт, що берлінське українське студентство зуміло навязати дружні взаємини з чужинцями, чим воно, безперечно, причиниться до пропаганди української справи.

СПРОСТОВАННЄ УКРАЇНСЬКОГО ПРАЖСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

Польський міністер освіти Ґломбінський в своїй розмові в „Газеце Варшавскей" про справу Українського Університету в Польщі, заявляючи, що український (руський) університет може бути заложений тільки у Варшаві, між иншими додав: „Не може бути бесіди, аби Львів признано на осідок університету руського. Місто Львів сталоб тоді огнищем політичної боротьби а не осередком поважної наукової роботи. Признають се також і професори Русини, що викладають тепер у Вільному Університеті в Празі, котрі радо перейшли-б на університет руський в Польщі, хоч воліли-б його мати в одному з міст волинських".

Сенат Українського Університету в Празі, яко орґан одиноко покликаний заступити це університет і говорити в його імени, катеґорично стверджує, що слова Ґломбінського про те, ніби котрийсь з професорів названого університету висловлювався проти домагання Українського Університету у Львові, або що хтось з професорів названого університету „радо годився перейти" до якогось „руського університету" в Польщі, не відповідають дійсности.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, повідомля;, що надзвичайний мітинґ відбудеться в четвер, 10. січня о годині 7.30 вечером в товариській гали під ч. 102 Джойнер ул. На порядку нарад справозданне контрольної комісії за рік 1923 та буде читатись товариський статут. На рік 1924 вибрано слідуючий уряд: П. Ковтун, предс.; В. Кучмій, секр.; Н. Магомет, кас.; Я. Пригода, менаджер; Т. Олексин, фін. секр.; Н. Кубарич, кас.тов. дому; надзирателі хорих: Д. Скорохода, М. Маліновський, І. Паснак; контрольна комісія: О. Мачинський, В. Плюта, Т. Кучмій; мировий суд: С. Кучмій, І. Романів, М. Лучишин; комітет товариського дому: Н. Стрілець, Н. Кучмій, М. Паньків, М. Яцула, Д. Братусь; начальник стягу: І. Гнатків; прапорщики: К. Білецький, С. Пришляк; шкільний комітет: С. Іващків, М. Лучишин, Г. Чортий, О. Луців, І. Яніцький, М. Юрків; делеґати до Центр. Комітету: Г. Храновський, С. Ґерега, С. Івашків; господар: Т. Кваниця. Проситься, щоб кождий член явився на цім мітинґу если хочете знати скілько товариство зросло фінансово як також і членством в розі 1923. — Н. Стрілець, пр.; О. Мачинський, секр.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Комітет Збаражчан в Ню Йорку. — Д. Андрій Біндер з Чарлстон, С. К., просить о звіт комітету.

ДОПИСИ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Основанне Українського Демократичного Клюбу в місті Ню Йорку.

Дня 21-го грудня, 1923, в галі Українського Народного Дому відбулись загальні збори Американських Горожан Українського Роду, які на заклик ініціятивної ґрупи занялися справою основання Українського Демократичного Клюбу в Ню Йорку. Після ґрунтовного обговорення цієї справи вирішено одноголовно Клюб під вище згаданим іменем заснувати, а вибраній президії доручено занятись полагодженнем всіх інших формальностий, що відносяться до сеї справи.

На перші збори явилося 45 участників, в більшости американських горожан, що вже саме вказує на конечність істновання такої інституції, як Український Демократичний Клюб.

Відношенне учасників зборів до сеї ідеї є запорукою, що заснований Клюб буде користуватись дужим попертем широких кол громадянства, бо в основу своєї праці кладе здорові і реальні принципи.

Треба дивуватись тільки одному, що ця ідея так пізно зявилась серед українського загалу і через те зостались не використаними богато моментів з американських впливів, які були-б корисними і для нашої національної справи, і, зокрема, для наших людий в Америці. Міжтим деякі з українських товариств істнують вже більш двох десятків літ і за цей час могли і мали змогу придивитись і пізнати, де і чого нам бракує.

Але коли вже так сталось, то нема чого жаліти того, що минулось а треба з подвійною енерґією братись до праці і наверстати те все. Ми знаєм, прецінь, яке значінне мають подібні Клюби у других народів і то не тільки для себе, а й для свого народу. Придивімся, що роблять Німці в Америці для своєї батьківщини і порівнаймо з тим, що робимо ми і побачимо тоді, як далеко, далеко в хвості плетемось ми за цими більше культурними націями. Навіть більше того, — українська еміґрація плететься далеко на заді в порівнанню з розвоєм життя в краю.

Пора би вже знати і раз назавше затямити собі, що український народ твердо став на шлях національно-державної роботи і з цього шляху не зібють його вороги, яких би зусиль вони не прикладали. Рік раніш, чи рік пізніще не грають великої ролі в життю нації, і тому якіб не були хвилеві невдачі у визвольній нашій боротьбі, вони не можуть і не повинні знеохочувати нас, або примусити відмовитись від неї. Навпаки, всяка найменьша наша невдача мусить викликати в нас нову відпорну силу, подвійну енерґію і скупчення розріжнених одиниць до одноцільного національного фронту. Тільки таким шляхом ідучи, ми досягнемо нашої цїли — Самостійної України. Дуже добре зрозумів це наш нарід в краю, але на превеликий жаль не так добре розуміємо це ми — американські Українці. Ми й дотепер ходимо самопасом, або ще гірше, витрачуємо всю нашу енергію на нікому непотрібні усобиці чи гурткові суперечки, які крім шкоди і для нас самих і для справи нічого іншого не приносять.

Продовжувати робити так далі, або зоставатись безучасним глядачем до того всего, що робиться навкруги нас, було би великим злочином.

Ініціятори Українського Демократичного Клюбу добре зважили, які користи принесе цей Клюб як для нашої справи, так і для наших людий в Америці, але повний успіх можливий є тільки тоді, коли всі американські горожани укр. походження будуть обєднані в Клюбі. Тільки в тому разі Клюб виконає успішно свої завдання, коли кожний горожанин вступить в члени Клюбу.

ПРЕЗИДІЯ УКР. ДЕМ. КЛЮБУ В НЮ ЙОРКУ:

В. Ф. Ваґнер, голова.

ПІД ЗИМУ

Вже счорніло всьо кругом,
Вітер сумно виє — свище,
Бо зима щораз вже близше,
Краче ворон над селом.

Де лиш оком поверни
Посумніли всюди хати,
Повбиралися в загати
І чекають вже зими.

На самім краю села —
Хтож там буде зимувати?
Плаче хата без загати,
А в ній плаче і вдова.

Як до бою нарід йшов
Рідну землю боронити,
Муж покинув жінку й діти,
Раз заплакав і пішов.

І до нині ще нема,
І не вернеться ніколи,
Десь лежить у чистім поли
І не чує, що зима.

На самім краю села
У хатині плачуть діти,
Всі голодні, неодіті
І така сама вдова.

Йди до хати в день, в ночи,
Обітри сирітські сльози,
Щоб від північних морозів
Не замерзли на лици!

В тій хатині ти побачиш
Всю недолю України,
Що лежить серед руїни;
Піди глянь, але не плач!

М. Магир.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО САМІ І ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО УКР. НАР. СОЮЗА!

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ВОЛЮ БУТИ КОЗАЧКОЮ.

(Історичне оповіданне).

(Продовженне)

(8)

— А як вони надійдуть?

— Не так скоро прийдуть. Тато і Казьо, оба збентежені пішли на дорогу, бо хочуть розмовитися так, щоби ніхто не чув. Заки вернуть, я вже давно буду у мами. Ти лише дай відповідь на одно моє питанне. Але кажи правду і цілу правду.

— Мабуть хочеш знати, що було між мною і твоїм Казьом?

— Ти вгадав.

— Отже скажу тобі щиру правду. Ще як ми були хлопцями, він був моїм шкільним товаришем. Ми не приятелювали, але й не було між нами ніякого спору. Не було, бо не могло бути... Бо я його виминав. Я не глядав зачіпки з ним і не дав зачепити себе. Вийшовши з тої школи, я його більше не бачив, аж побачив його тут.

— То може ти мав що з його родичами? З братом, батьком... сестрою?

— Мусиш конче знати се?

— Мушу, бо мушу знати, що так збентежило не лиш Казя, але й тата... Хиба... хиба як ти мав що з його сестрою, то не говори.

— Отже слухай. Я батька і мами вже не мав. Мав лише брата і сестру. У Казя був батько і брат. Його брат сватався до моєї сестри. Вона про него й чути не хотіла. Раз вертаю з двома моїми шкільними товаришами з Острога, де був у школі. Перед нашим двором купка покаліченої челяди, перед порогом хати два трупи наших гайдуків, в хаті трупи трех чужих гайдуків, мого брата і моєї сестри. Челядь розказала мені, що на двір напав пан Ґрохольскі зі старшим сином і двацятьма гайдуками. Зажадали, щоби брат видав їм сестру. Він, очивидно, не хотів і боронився. Боронилася також сестра, вбила одного гайдука і пострілила в руку молодого Ґрохольського. Се так роззьвірило його батька, що вистрілом з пістолі поклав її трупом. І мій брат впав поцілений мушкетною кулию в чоло. Напасники сплюндрували двір і відїхали. На моє питанне, коли відїхали, служба відповіла, що ще нема чверть години. Я зараз пустився здоганяти бандитів. Зі мною були оба мої товариші і ще три гайдуки. Ми наздігнали опришків. Нашими шістьма шаблями гайдуків Ґрохольського, одних побили, других розігнали. Обох Ґрохольських, тяжко ранених ми дістали в наші руки. До суду я не віддавав їх. Вони оба таки зараз повисли на придорожній липі. Домів мені вже нічого було вертати. По повішеним лишився ще його молодший син Казимір. Він тоді був ще в школі, мабуть в ярославській колеґії Єзуїтів. Його обовязком було завдати мене до суду. Він має численних богатих впливових свояків, отже був би безпечно дав мою голову під топір ката. Хто ті два шкільні товариші, котрі мені помагали, ніхто не знав, отже вони могли лишитися в краю. Я післав лиш до нашого села одного гайдука, котрий розказав, що я дістав шаблию через голову і вмер. Гайдук вернув до мене і я з трема гайдуками та з грішми відобраними від Ґрохольського махнув через гори, Угорщину і Молдаву на Запороже. Ось і ціла історія.

— Дякую тобі козаче за сю сповідь. Маєш моє розгрішенне. Я цікава, що Казьо скаже, про се мому батькови і що скаже мені.

Сказавши се, дівчина щезла за кущами. Прибігла до свого шатра, станула перед мамою, витягла ліву долоню і стукаючи по ній пальцем правої руки, говорила.

— Скарше мамо мені ось тут дуб виросте, ніж я стану жінкою того Ляха. Він мені осоружний, гиджуся ним!

— В саму пору згедзилася, в саму пору! Ти хочеш батька дорізати?

— Мамо, я на Ґрохольського не можу дивитися.

— Кілько разів буду повторяти тобі, що в ночи кожда корова чорна?! Гі, я, коли ще була дівчиною, не могла дивитися на твого батька, та про те вже на другий день по шлюбі я сказала собі, що я була дурна, дуже дурна. Я вже на другий день полюбила його і до нині люблю. Ти дівчина, отже ще не знаєш, в чім вартість мужа. Яж тобі не ворог. Як би я не знала, що з Казьом будеш щаслива, ось так як я тепер щаслива; як би я не знала, що й ти зараз по шлюбі будеш сміятися з твоєї передшлюбної глупоти, то я не напирала би на тебе, щоби ти вволила волю батька. Для будучности батька і для твоєї він доконче потрібний і тобі буде дуже добрим мужом.

Замовкла, бо увійшов Мустаца.

— Погано! — сказав. — Ні в кут, ні в двері. Я мушу мати в руках Казя, і запорожську сороку хочу держати за хвіст. Стріча Казя з тим запорожським опришком готова унеможливити се друге. Казьо заявив, що як поїдемо в товаристві Конашевича, то він відстане від нас... на віки.

— Конашевич опришок? — Ілєна спитала тоном заперечуючим.

— Так сказав Казьо. Сказав мені, що Конашевич був його сусідом. Раз, коли його не було дома, Конашевич з опришками напав на дорозі його батька і брата. Спіймав обох, повісив і сам щез. Його служба розказувала, що бючися з братом Казя так дістав шаблею по голові, що в годину по тім помер. Ті гайдуки, — говорено, — котрі були з ним, поховали його десь в лісі і самі втікли через гори на Мадярщину. Тепер показалося, що то була брехня, та що він втік на Запороже.

— Хто знає, як то було... чи Конашевич опришок! П замітила Ілєна. Годилось би вислухати і другу сторону.

— Зроблю се, бо і той Конашевич може колись стати мені в пригоді. Всеж таки тепер не їхати нам в купі. Казьо затявся. Відїхав кажучи мені, що верне до нас аж тоді, коли сей опришок піде від нас. Я йому мусів приречи, що поїдемо далі самі, без Запорожців. І сказав йому, що Конашевич аж нині в ночи, або завтра рано буде знати, куди сам поїде. Тепер я був би в клопоті, коли би Конашевич заявив, що поїде з нами. Як я викручуся, коли сам просив його, щоби нас взяв під свій провід і свою опіку?

— Гадаю, що по стрічі з Казьом Конашевич сам не схоче їхати з нами і як скоро буде міг, так скоро відстане від нас, — сказала Ілєна. — Бою ся, що нам се на здоровле не вийде. Тут скрізь хижачать Татари. Потому підемо крізь польську Україну, де вештаються купи збунтованого козацтва. Наспослід треба буде пройти Запороже, дуже небезпечне для тих, що не мають листів кошового.

— Казьо казав, що як відси возьмемо на північ, то дуже скоро пройдемо турецько-татарську територію і станемо на польській. Письма, які він має від польських гетьманів і від польського канцлера схоронять не лиш його, але й нас. Ми будемо будьто би купці, що ідуть в його орудках і під його охороною.

— Чому він так не говорив ще заки ми пустилися в дорогу? — замітила жінка. — Не було би тої стрічи з Татарами і Конашевичем.

— Сам не знаю, чому. Може завинив мій упір. Звичайно я вперся був втікати дорогою найкоротшою, і морем.

— Колиж бо він, хоч сильно перечився з тобою і хоч напирав на дорогу суходолом, не згадував дороги, про котру тепер говориш. Він все говорив про дорогу, котрою Конашевич вертав би на Запороже.

— Може він тоді ще не знав, що та дорога така непевна. Аж вчерашний наскок Татар сказав йому, що для таких як ми се дуже небезпечний шлях... Піду я до Конашевича порадитися. Він мені не ворог, отже скаже, що думає.

Сагайдачний все ще лежав перед шатром на медвежім кожусі. Мустаца прийшов і ляг біля него.

— Скажи мені, — Мустаца заговорив, — що то було між тобою і Грохольськими, бо Казьо не хоче нічого про се говорити.

Хоч Сагайдачний не сумнівався, що Казьо вже розказав, очивидно по свому, повторив все те, що вже раз сказав був донці Волоха.

— Тепер бачу, — Мустаца сказав, вислухавши оповідання, — що вам обом буде затісно в однім товаристві.

— І я так гадаю. Не мені, бо для мене досить того місця, що на хребті мого коня. Але я не хочу, щоби через мене було затісно другому.

— Отже гадаєш, що ліпше буде, коли твоє і моє товариство поїдуть окремими шляхами?

— Я й так мабуть буду мусів в противну сторону.

— Чи не був би для мене безпечнійший шлях зразу горі Дністром і потому ід сходови польською Україною?

— Як хто не боїться польських посіпаків і як не попаде на яку ватагу Наливайківців, або своєволців, то очивидно безпечнійше. Думаю, що під покровом Казя можеш бути безпечний скрізь там, де має силу польська влада.

— А Наливайківці? А на самім Запорожу?

— Я не великий чоловік, не перший між козаками. Всеж таки моє імя дещо значить. Очивидно, не між голотою, що хижачить, а між справжніми козаками. Хочеш, то дам писульку. Вона може стати тобі в пригоді.

— Казьо радив мені розпустити мою челядь. Казав, що як поїдемо сторонами, в котрих не нишпорять опришківські ватаги, то такої численної челяди не треба мені. Там, де треба йти скоро і проховзуватися непомітно, товариство повинно бути як найменше. Що ти на се скажеш?

— Як вже не боїшся погоні з Волощини, то у тебе справді забогато челяди. То колода привязана до твоїх ніг. Ти повинен лишити тільки двох-трех погоничів, решту розпустити.

— Як би погоня справді йшла за мною, Казьо говорив, то вже була би тут. Наші вороги або згубили нашу тропу, або погоню залишили. Може й взагалі тої погоні не було... Коли ти вирушиш відси?

— Завтра. Як поїду на Волощину, то під ніч. Як просто на Запороже, то в полудне.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДЛЯ НОВИХ ЧАСІВ ВОСКРЕСИТИ НОВЕ ЛЮДСТВО

ДЛЯ НОВОГО ЛЮДСТВА ВОСКРЕСИТИ ШКОЛУ НА НОВИХ ОСНОВАХ

(Стаття з учительських кол)

Клич цей лунає сьогодня скрізь у світі педагогічнім і між людьми, що цікавляться навими виховавчими шляхами. Українське громадянство, українське вчительство обов'язане також познайомитися з новими завданнями й шляхами нової школи.

Хай ніхто не подивується, коли навяжу справу виховання до недавно минулої події, до світової війни, яка не тільки змінила зовсім карту Европи, але що важніще, змінила вона душу народу, на всіх ділянках її життя. Позаяк виховання й образовання суть одною з визначних ділянок духового життя людини і народу, то не дивно стане нікому, що до змін світогляду, спричиненого світовою війною, опісля революцією, треба звести також і зміни поглядів та напрямів педагогічних.

В часах, коли цілий наш народ починає жити самостійним життям, починає творити свою власну школу, нікому з нашого громадянства, тут на еміграції, не може бути байдуже, яка це буде школа, яких громадян нам даватиме.

Яка школа — така молодіж, яка молодіж такий народ. Буде лиха школа, буде лихе виховання, то вийдуть з нас карикатури. Буде навпаки у нас добра школа, буде в ній здорова, не брехлива, але правдива наука про всьо, що лише править нашим нутрішним і вншним життям, коли в науці нічого не закриємо, але зробимо науку справжним жерелом правди й моралі, тоді станемо справжними людьми й добрими горожанами й членами свого народу. Ми привикли підпорядковувати школу, яко державне заведення, інтересам держави. Бо-ж і справді — пляни дотеперішних шкіл і приспособлені до них шкільні підручники були видумані лишень на це, щоби людський дух держати у блудним колесі, щоби зі шкільної молодіжі виросли колись горожани, привязані тілом і душею до пануючої династії, щоби на случай заверюхи було з них гарматне мясо.

Одначе ми пересвідчилися як-найточнійше, що держава не мораль, — вимоги держави не розум, — інтерес держави не є завсіди інтересом народніх мас.

На цілому просторі, де тільки жиє український народ до недавна пнаувала чужа нам духом і формою, зі своєю старою системою, школа. Так було воно на Великій Україні, де царювала поліційно-назадницька система обрусительної школи, давньог Росії, — так було в Галичині, де виховувано й образовано горожан шабльоново після австрійсько-польських плянів. Не краще було на Буковині й на Закарпатській Україні. — То-ж і не дивно нам стане, що дитина нашого селянина, чи робітника, коли перелізла таку школу, котрої плян і система були зладжені після російської, чи австрійсько-польської рецепти, **не знала нічого,** а що важніще, вийшовши в люде, виступала ворожо проти своїх власних інтересів, а рівночасно проти інтересів свойого народу й проти наступу цілої суспільности.

Кождий свідомий громадянин добачував у школі що ворожу для себе й народу систему, а рівночасно почував свою безсильність у напрямі зміни на лучше. Були, що правда, деяки сміливіщі одиниці між учительством, що не тільки теоретично займалися педагогічно — дидактичними справами, але й на практиці зводили нераз прямо бої з усім старим закостенілим, гнилим, під сучасні часи непридатним, ба що гірше шкідливим; — з усім, що ображало чоловічу й національну гідність людини.

Тепер наш народ почав будувати щось нового, на нових здорових основах, вистерігаючися цих помилок, що їх робила на нашій землі й організмі давня, ворожа й чужа нам школа. — Сьогоднішним завданням нашого народу є уладнати свої справи виховання, починаючи з долини, від самих початків, від основ, незалежо від минувщини, **відповідно до вимогів часу й розуму, добра й правди, буденнього й громадянського життя.** — Новітня народня школа не

може ніколи впасти до рівні звичайного закладу для **пустого й механічого навчання** і то ще зі **середновічних австрійсько-польських підручників,** до яких немовби на глум вправили тепер портрет нашого мужицького Кобзаря Тараса Шевченка. **„Немовби на глум"** — кажу — позаяк ті ц. к. австрійсько-польські підручники **ні змістом ні формою не змінено й вони, як були так і суть нам чужі, юсоружні, ворожі й не підходячі українському духові.**

Чи все таке безглузде має панувати в нашій школі, чи **ми дальше будемо сміятися зі самих себе й дозволимо нашим дітям тратити час і силу** ума на вивчуванняся: з тих підручників: про австрійських і польських коронованих опришків, які наш народ грабили й мордували гірше Татар і Турків?

Чи ще дальше виховуватиме яничарів? За часів ц. к. небіжки Австрії, ц. к. Ради Шкільної Краєвої і Окружної, ц. к. шкільних ісспекторів були й ті згадані ц. к. підручники. Їх була тоді сила — їх було й право. Помимо цього одначе неодин український вчитель, з нараження на переслідування і перенесення сповняв свій громадянській і національний обов'язок супроти української дітвори й громадян, учив про це, що було йому законом, плянами й інструкцією заборонено. Неодин з тих ідейних одиниць зазнав за це **„учительських гараздів".** Бачимо, що не слід нам сьогодня поповнювати дальше цих блудів, яких не инакше, а злочином назвати годиться.

Наші школи на еміграції повинні й обов'язані суть зберегти національний характер. Молодіж належить призвичаювати до почування високої відповідальности супроти рідньої, матерньої мови. З любовю треба плекати стиль і вимову, а це завдання сповниться, коли молодіж дістане до читання **виключно дуже добрі, не пересічні** прозаічні й поетичні твори **наших** письменників. Не менче важна є нука української історії й землезнання, а рівнож наука про давне громадське життя народів, про їх закони, про справжні побіди людського духа, його поступи у перемозі над матеріяльними й моральними супротивностями на дорозі до його самостійности й свободи. При тій науці головною метою виховання повинна бути самостійність, позаяк лишень самостійний чоловік почуває себе свобідним, а свобідний чоловік має почуття відповідальности за свої вчинки. Належить зазнайомити млоодіж із найдавніщими початками культури, розвитком її, з великим нездержаним поступом людства й могучим розростом духа.

Молодіж у школі вже повинна дістати горожанське виховання, себто плянове образовання прикмет характеру, щоби вона дійсно зрозуміла всі горожансько-життеві потреби, щоби в кожній одиниці й у загалу виробити почуття відповідальности, совістности точности, справедливости, карности й словности, які то прикмети суть головними підоймали горожанського виховання.

Молодіж через громадянсько-суспільне виховання повинна пізнати не лишень завдання і цілі, відносячіся до її особи, але й до цілого народу; повинна засталити свою силу й волю на стільки, щоби в потребі віддати з гордістю і посвятою своє життя на услуги цих обох завдань.

Новітня школа повинна й мусить покинути дотеперішню шабльонову систему давньої, повинна не тільки виховувати молодіж на людей придатних до боротьби о своє істнування, але також подбати о це, щоби молодіж пізнала, що боротьба о істнування є лишень способом до осягнення вищої цілі до кращого свобіднішого життя.

Не від річі буде присвятити ще пару слів особі виховника, себто вчителя. Славний педагог і фільозоф Ляйбніц сказав: **„Хто є паном виховання цей може перетворити цілий світ".** Бо-ж і справді від способу виховання залежитиме, чим стане у будучинні молодіж і чи додержить кроку, в культурнім, економічнім і національним розвиткові, другим народам.

Цей хто хоче виховувати мусить бути сам добре вихований — хто хоче вчити других мусить мати сам образовання і знаття. (Сьогодня всюди є нагода придбати собі відомостей, безумовно потрібних) Щоби праця виховника вінчалася бажаним успіхом, мусить виховник користуватися довіррям молодіжі й здобути її душі, а це станеться тоді, коли виховник відноситисьме до молодіжі з довіррям і вложить у виховання свою душу. Зимний і байдужий виховник, хочби придержувався як-найточнійше правил педагогіки і диктактики, хочби був і образований не буде ніколи добрим вихоаником. — Виховник не повинен ніколи відноситися до молодіжі як урядник до підчинених і надуживати влади сильніщого над слабшим, але як батько до синів, повинен бути лищень дорадником, і приятелем.

Ми пересвідчені, тут на еміграції, що родичі не мають змоги виконувати своїх виховавчих обов'язків зглядом дітей, отже річ ясна й зрозуміла, що школа (воховник, учитель) мусить із тим більшою посвятою подбати, щоб заповнити ті прогалини і недостачі у родинньому вихованні й сумлінно **працювати над виробленням характеру.** В кожнім разі виховання родинне і шкільне мусять себе взаїмно піддержувати, а ніколи не можуть себе нехтувати і паралїжувати.

Треба, на жаль, ствердити, що багато вчителів менче займаються справою виховання, ніж навчання. Нічого дивного. Маємо чимало доказів, що **працю і вартість, учителя загал оцінює поверховно тільки,** поскількости знаття, яке викажуть їх учні. Отже хотячи вийти при останнім іспиті (екзаміні) з честю, занедбують вони тої діяльности, яку повинні були присвятити вихованню, забувають вони, що через добре виховання стає чоловік справжним чоловіком.

Слід зазначити, що нагляд над школою, над її способом виховання і навчання, мусять мати люде образовані, **а не такі, що ще їх належалоби в школу послати.**

В кінці наше громадянство повинно більше заінтересуватися школою, не бути байдуже і не стояти осторонь від неї; але щоби підпомагало змагання працю вчителів у кожнім напрямі. Булоби бажаним, щоби родичі, посилаючі дітей у школу, кожнього місяця мали сходини враз із учителем, де можнаби чимало справ, відносно виховання і навчання, обговорити спільно; родичі малиби можність дізнатися про поведення своїх дітей і про поступи в науці, родичі пізналиби краще того, котрому повірили свою дитину, а вчитель здобув'би собі довірря і любов родичів.

Тих кілька думок, здобутих учительською практикою і читанням педагогічньої літератури, начеркнув я у тій надії, що вон будуть щиро приняті нашим загалом і вчительством, а відтак примінені у виховані нашої молодіжі, що найдено шлях, котрий веде до найліпшого виховання — до ідеалу виховання, що через таке виховання здобудемо собі право засісти в сімі вільних народів, і виплекаєм нові кращі покоління для власного добра, а на славу Неньці Україні.

Кліфтон Н. Дж. 8 грудня, 1923.

Володимир Білоруський,
учитель.

Тарас Франко.

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧІННЯ РУХАНКИ

Богато є ще у нас людей, які почувши слово ґімнастика або руханка погірдливо знизують плечима. „Знаю, знаю, махати руками і ногами і кізли перевертати". І тому, що у нас досі є такі люде, які не розуміють значіння ґімнастики, длятого так зле стоїмо, томуто з нами мало хто числиться. Але на жаль не лише селяни, але часто й, інтеліґенти не доцінюють ґімнастики. Один директор дивувався, як ученик у ґімназії може бути виказаний з ґімнастики. „То хиба якийсь каліка", казав. Час уже зрозуміти, що руханка є таксамо важний предмет науки, як кождий инший, а що на руханку менше припадає годин у тижні, попросту тому се дієтся, що предметів, узагалі богато, а годин мало а по друге, що 2 години руханки тижнево вистарчають пересічно для учня.

І це ще треба зважити, що руханка в системі навчання є новим предметом. Наші предки вчилися латини і греки та инших предметів, але переважно обходилися без ґімнастики. Що це ґімнастика? Є то пляновий уклад вправ для рівнамірного розвитку тілесних сил і певних людових прикмет людини. Пляновий значить, що ті вправи є ріжні залежно від національности, клімату, пори року, віку, пола і фізичного розвитку руховиків. Вправи мусять бути уложені так, щоби поступати від лекших до труднійших, не нудити руховиків і не обтяжувати надмірно. Метою руханки не є випускати атлетів, але вирівнувати шкода, які орґанізмови спричинює однобічна духова або надмірна фізична праця. І цікаво заазначити, що вплив ґімнастик ниа духа людини є далеко важнійший і цінніийший між тіло. Пересічна людина сподівається від ґімнастики наглого прирливу сил фізичних і згрубіння мязів. Мало досвідчає цеї мети в швидкім часі і часто зневохочується до ґімнастики.

Чому? Н екождий родиться сильним і для сили. Хирляк або дідичио обтяжений силачем ніколи не буде, таксамо хто має слабі рахітичні костомахи, або перебув чимало недуг. Приплив сил і наростання мязів береться з поживи, при гігієнічним способі життя і то лише у молодих людий. З цього видни, що вплив руханки на тіло доволі малий. Зате кождий може скріпити духа: виробити в собі замилування ладу і порядку, послуху, охоту до справного виконання приказів, почуття рівноваги і економії сил, відвагу. Ті прикмети раз набуті залишаються на все життя, між тими коли грубі мязи заникають зараз, як лише перестанемо вправляти і стягне їх нам будь-лі яка недуга. Один німецький учений дуже влучно назвав руханку поезією тіла. Не кождий любить поезію, мало є людий патлатих, що нею професійно займають, так само й руханка не кождому до вподоби. І гріхом булоби тягнути до неї нехочих. Все одно користи не матимуть з неї.

Можна ще приняти, що з руханки скористає один на 10, але яку користь має з неї нарід?

Руханка є найкращим засобом для піддвигнення народу з упадку. Нарід, що має богато русовиків є відпорнійший на всякі ворожі заходи. Це показує примір Чехів. З розвитком руханки припинилося у нхи ренеґатство, себто перехід Чехів у німецький табор.

Вплив руханки не цілий нарід значно трвалійщий від усяких инших форм орґанізації.

Недавна війна це показує! Кілько було в Галичині українських читалень, шкіл, видавництв!

Прийшли царські війська, заборонено все те, але леґіон У.С.С. удержався. Нарід як був карний, так і лишився таким, твертий і неподатний на всякі ворожі підступи. На Великій Україні була чудово розвинена кооперація — сусіди завидували. За У.Н.Р. змагалися з державнюо хто міцнійший і не дуже їй підчинялись. Але Січий і Соколів не було. Тепер УНР на еміґрації, кооперація знищена, а нарід як не мав дісципліни так і немає, забрав панську землю і ходить у чужім ярмі на мотузку жидівськім.

Чи бідний і поневолений нарід може займатися руханкою?

У давних Греків (на кілька століть перед народженням Христа) був цікавий закон, який невільникам забороняв займатися руханкою. Лише вільні громадяни могли вправляти, раб мав працювати, але гуртуватися й виробляти собі силу не мав права.

Римляни не то що позвалили невільникам братися до ґімнастики, але й самі ще силували їх до того та засновували для них величезні школи борців, т. зв. ґлядіяторів. Раз як такі борці збунтувалися то 3 роки цілі тревала „невільнича війна", нім римські леґіони вспіли розбити тих повстанців.

Нарід завойовник все намагається спинити культурний розвиток підбитого народу, бо серед недостач матеріяльних, не буде місця для руханки. Нині нема спеціяльних законів, що заборонювали бипевному народови займатися руханкою. Але кождий знає на які труднощі натрапляє у нас от хоч би віднова „Січий" і „Соколів" у Галичині. Чи маємо зражуватися тим і бездільно опускати руки? Ні і сто раз ні! Занепад руханки був би у нас однозначний з занепадом народу і бувби водою на млин ворога.

Це треба тямити!

(Дальше буде).

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючі до поміщення ріжні оголошеня до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенне одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що не поміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".